

Hví var so lítið til av lunda í 2003

Bygdamenning
ein politiskur koddi?

Landbúnaðurin
læstur fastur í
ringum vanum

Tað hendir á Kalsoynni
- ungdomsliv og felagsliv

Vinna á útoyggj

**Verðaða útoyggjarnar
bygdar í framtíðini?**

Útoyggjastevna í Hesti
eitt upplivilsí fyrri øll

Hví stóð so illa til hjá lundanum í 2003?

Skrivað: Jens Kjeld Jensen, Nólsoy
Myndir: Jens-Kjeld Jensen © og Marita Gulklett ©

Jens Kjeld Jensen, Nólsoy, greiður frá lundaveiðuni í Nólsoy og á øðrum útoyggjum seinasta ár, hann greinar ymisk viðurskifti innan lundaveiðu og vísir á fortreytir, sum skulu vera til staðar, skal eitt "lundaár" sigast at vera gott.

Torlakkur Hansen á veg heim við teimum 62 lundunum, sum var seinasta lunda-byrðan í Nólsoy summarið 2003.
Mynd: Mārta Gulklett

Seinastu 7 árini eru í miðal 9484 lundar fleygaðir árliga í Nólsoy. Rene Hansen stendur fyri hesum sera áhugaverðu hagtølunum.

2. juli 2003 byrjaði fleygingin næstan sum vanligt. Ikki sást nógvar fleygafuglur ella sildberi, og lundin tyktist stýggur; men hóast tað, vórðu 258 lundar fleygaðir fyrsta dagin.

Fleygalundin (fleygalundi er ikki verpandi lundi, og her serliga ungfuglur), kom ikki at landi næstu dagarnar, men um síðir 9. juli komu nakrir fleygalundar inn, hóast tað ikki á nakran hátt kundi kallast nakar landkomudagur. Tann dagin vórðu 470 lundar fleygaðir, og síðani gekk tað bara niður á bakka, bæði hjá fleygalundanum og sildberanum.

17. juli var síðsti lundin fleygaður í Nólsoy, og størsta byrðan hendan dagin var 62 lundar.

Tilsamans 1798 lundar fyri summarið!

Seinni vísti tað seg so, at nógvar lundar høvdu vorpið seinri enn vanligt, so lundapisur sóust í seinra helminginum av august.

Soleiðis var stóran stór sæð kring alt landið! Eitt nú vórðu gott 500 lundar fleygaðir í Trøllanesi, og í Mykinesi gott 4000. Í Mykinesi ringmerkti Oskar Joensen 250 pisur í tí tíðarskeiðinum, so hóast alt var árið ikki so vanaðligt.

Framhald

Torlakkur Hansen við lundabyrðu 2003.
Mynd: Marita Gulkleit

Tað góða við veiðiháttinum!

At fleyga lunda er ein góður veiðiháttur, tí tað hevur tað tað góða við sær, at tá talan er um eitt vánaligt ár viðvíkjandi verping, so er tað sum oftast eisini eitt vána fleygaár. Tá tað ikki er nóg mikið av æti inni við land, koma bert heilt fáir fleygalundar inn – restin heldur til úti á havinum, har ætið er.

At lundin rýmir frá landi á henda hátt, er heilt óvanligt!

So vítt eg minnst, er hetta ikki hent síðan summarið í 1977 ella 78, tá lundin hvarv úr Nólsoy tann 24. juli, og tað var hóast alt eina

viku fyrr enn seinasta summer.

Sjálvt í teimum ringu árunum í 1988-92, tá tær flestu lundapisurnar doyðu, sást fleygalundi í Urðini í Nólsoy í august mánaða.

Kann eitt lundaár verða ótrúliga gott, og samstundis verða vánaligt?

Ofta hoyrir mann fólk hava á munni, at eitt ávíst ár var ótrúliga gott. Menn fleygaðu so og so nógvar túsund lundar – byrðurin var til vildar alt summarið o.s.f.

Ein annar maður kann so siga um hetta sama árið, at tað var eitt tað ringasta árið – allar lundapisurnar doyðu, og meginparturin av lundanum, sum var fleygaður, var gamal verpingarfuglur, sum hevði mist pisuna. So alt veldst um eygað, sum sær!

Hvussu skjótt veksur ein lundapisa?

Um ein lundapisa fær nóg mikið av feitari nebbasild, er hon floygd eftir umleið 42 døgum. Men um meginparturin av føðini er hvítingsbróður, og foreldrafuglurin skal flúgva so langt sum 5–10 km eftir honum, kann pisan gerast minst 65 dagar gomul, áðrenn hon verður floygd. Hóast tað, kann hon tá verða so feit, at hon væl orkar at lívbjarga sær.

Hví koma hesi vánaárin fyri?

Avgerðandi fyri eitt gott ár er, at nóg mikið er til av nebbasild (lundasild). Hvítingsbróðurin er eisini góður at hava framvið, hóast hann ikki er so feitur sum nebbasildin. Eisini ger ymist annað seg galdandi, sum skal passa, sum "fótur í hosu".

Nebbasildin skal vera júst í tí støddini, sum tann nýklækta pisan kann eta. Um so fiskurin ikki gýtur, júst tað tíðina, hann plagar, gongur beinanvegin galið!

Annars hevur lundin ofta fræni av, um eitt hungursár er í væntu. Tá kann hann verpa longu frá 15. mai og heilt til 15. juni, í staðin fyri um 20. maj, tá hann vanliga verpur. Við at spreidda verpingina yvir eitt longri tíðarskeið, kunnu í øllum føri nakrar lundapisur yvirleva, og hetta er sjálvandi orsøkin til, at lundapisur vórðu floygdar í 2003!

Føðin, sum lundin ber pisuni, skal helst ikki vera longri enn 5 km frá lundaholinum, tí annars verður teinurin ov mótismikil hjá tí gamla lundanum at flúgva.

Í Noregi eru annars dømi um lundar, sum hava flogið so langt sum upp til 200 km í leitan eftir føði; men tá hava pisurnar altíð doyð í hungri.

Fyri at koma við einum lítlum innskoti, so tosa fólk ofta um, hvussu

Kristin Holm og Rene Hansen á veg gjøgnum Dalar í Nólsoy til steinin, har allir fleygamennirnir savnast tíðliga á morgni, fyri at luttaka í lutakastinum um fleygasessirnar.
Mynd: Jens-Kjeld Jensen

Sildberin er júst komin inn við nebbasild til písuna. Mynd: Jens-Kjeld Jensen

Rene Hansen og Kristin Holm á veg heim gjøgnum Urðina í Nólsoy. Mynd: Jens-Kjeld Jensen

Rene Hansen setur ein lunda "á pinn". Mynd: Jens-Kjeld Jensen

su nógvar sildir, ein lundi kann bera í nevinum! Fyri nøkrum árum síðani var ein lundi fangaður í Norðurnoregi, sum hevði 82 nebbasildir í nevinum!

Hvar fór nebbasildin?

Ja, tað er ikki gott at vita. Eg veit tað ikki, og helst vita fiskifrøðingarnir tað heldur ikki!

Tað vilja altíð verða upp- og niðurgangstíðir hjá fiski- og fuglastovnum. Men ein av orsøkunum kann vera tann liggjandi eystanvindurin, sum vit hava havt gjøgnum tey seinastu sumrini, og eystanpíningur er tiltikin ringur.

Golfstreymurin sigst eisini at hava verið í broyting seinru árinum, og tað kann eisini hava havt stóra ávirkan á nær, og hvussu nebbasildin hevur gýtt.

Tað stutta av tí langa er, at útoyggjabúgvar munnu hava sera lítla ávirkan á, hvussu lundarnir hava tað.

Hvussu mann árið 2004 fara at hilmast hjá lundanum?

Enn kunnu vit ikki vita tað, tí sum stendur í hesi greinini, so spælir nóg inn.

Annars vil eg at enda við merkja, at fiskifrøðingarnir lótu sera illa

at í 2002 viðvíkjandi millum annað nebbasild. Hóast tað hevði lundin eitt gott ár, meðan fleygið var undir miðal!

Í 2003 lótu fiskifrøðingarnir væl at! Teir søgdu, at nú sá tað betri út hjá m. a. nebbasildini, hóast nøgdin enn var lægri enn í einum miðalári, og alíkavæl gekk alt verri hjá lundanum bæði viðvíkjandi fleyging og verping!

Bert tíðin fer at vísa, um lundin fær somu lagnu sum útoyggjabúgvar! Men eitt er víst, báðir eru hóttir!